

૮. પત્ર લખવાની મજા !

ઈશ્વર પરમાર

મારું નામ રેશમા કિરીટભાઈ ચૌહાણ. ગામ કરમપુર. અમારા ગામના પાદરમાં એક વડલો છે. વડલાની પાસે જ અમારી નિશાળ છે. અમારા વર્ગશિક્ષક અશોકભાઈ સોમપુરા છે. તેઓ અમને ખૂબ પ્રેમથી ભણાવે, હસતાં-હસાવતાં શીખવે. ધમકાવે કે મારે નહિ. નિશાળમાં અમને મજા પડે. અમારા સાહેબ અમને વર્ગમાં જ વહાલ કરે એવું નહિ, વર્ગની બહાર કે રિસેસમાં અમારી સાથે વાતો કરે. નિશાળની બહાર મળી જાય તો ‘મજામાં ?’ એમ કહીને હાથ ઊંચો કરે. આવા પ્રેમાળ શિક્ષક પાસે જૂન મહિનાથી ભણતાં ભણતાં ક્યારે ઓકટોબર મહિનો આવી ગયો તેની ખબર પણ ન પડી.

વેકેશન જાહેર થયું. અમે બધાં રાજી થતાં નિશાળેથી ઘર તરફ જતાં હતાં, ત્યાં પાછળથી આવતા અશોકભાઈ અમારી સાથે થઈ ગયા અને વડલાની છાયામાં અમારી વચ્ચે ઊભા. અશોકભાઈ કહે, ‘બાલદોસ્તો, વેકેશનમાં શું કરશો ?’

અમે કહ્યું, ‘નવાં નવાં કપડાં પહેરીશું, ફરવા જઈશું અને દિવાળીની મીઠાઈઓ ખાઈને મોજ કરીશું.’

યશ બોલ્યો, ‘સાહેબ, તમે તો અમને ભૂલી જશો, પણ અમે તમને નહિ ભૂલીએ છો ?’

અશોકભાઈ કહે, ‘ના રે ના, તમને તે કાંઈ ભૂલી જવાય ? હું તમને બધાંને પત્ર લખીશ.’

વસંત કહે, ‘સાહેબ, પત્ર કેવી રીતે લખાય ? અમને શિખવાડો ને !’

અશોકભાઈ કહે, ‘મારો પત્ર આવે તે વાંચજો, સમજાઈ જશે.’

ખરેખર, અશોકભાઈએ લખેલો પત્ર ગઈકાલે જ મને ટપાલીએ આપ્યો. અમારા વર્ગના મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓએ પત્ર વાંચ્યો. વારંવાર વાંચ્યો. આ રહ્યો એ પત્ર :

અશોકભાઈ બી. સોમપુરા
બી / ૨૬, અંબિકા સોસાયટી,
મુ. વીરનગર, જિ. વડોદરા
તા. ૨૦/૧૦/૨૦૧૩

પ્રિય બાળકો,

તમે બધાં મજામાં હશો. હું પણ મારા પરિવાર સાથે ખુશખુશાલ છું. દિવાળીની રજાઓમાં

ખાવાપીવાની, રમવાની ને ફરવા જવાની મજા પડી ગઈ હશે ખરું ને ? મને તમારી બહુ યાદ આવે છે. તમે બધાં મને પૂછતાં હતાં ને કે પત્ર કેવી રીતે લખાય ?

જુઓ, પત્ર લખનારે પોતાનાં નામ, સરનામું તથા તારીખ પત્રના મથાળે જમણી બાજુએ લખવાં. આપણે જેમને પત્ર લખતાં હોઈએ તેમને યોગ્ય સંબોધન કરવું. આપણાથી મોટા હોય તેમને ‘પૂજ્ય’ કે ‘આદરણીય’ અને મિત્ર કે સરખી ઉંમરની વ્યક્તિ માટે ‘પ્રિય’ કે ‘સ્નેહી’ એવું લખી શકાય. સંબોધન પછીની અલગ લીટીમાં યોગ્ય વિવેકવચન લખવું. જેમકે વડીલો માટે ‘સાદર પ્રણામ’ અને મિત્રો માટે ‘સ્નેહભરી યાદ’ લખી શકાય. આ પછી ફરો પાડીને જે કારણસર પત્ર લખ્યો હોય તે વિશે લખવું. પત્રના અંત ભાગમાં વિદાયવચન લખવાનું હોય છે. જેમ કે, ‘લિ. સ્નેહાધીન રેશમાના નમસ્કાર.’ આમ, અહીં પત્ર પૂરો થયો કહેવાય. તે પછી પરબીડિયા કે કવર પર પત્ર મેળવનારનાં પૂરાં નામ-સરનામું, પિનકોડ નંબર સહિત લખવાં જોઈએ. તેની બીજી બાજુએ પત્ર લખનારનાં નામ-સરનામું હોય.

બાલદોસ્તો, પત્રલેખનમાં બીજી પણ કેટલીક કાળજી રાખીએ તો આપણે લખેલ પત્ર બીજાને વાંચવાની મજા આવે, વાંચો.

- લખાણના બધા જ અક્ષરો મરોડદાર, વ્યવસ્થિત અને યોગ્ય રીતે લખાયેલા હોય.
- બધા જ અક્ષરો અને શબ્દો આડીસીધી લીટીમાં લખેલા હોય.
- બે અક્ષર વચ્ચે, બે શબ્દ વચ્ચે તેમજ બે લીટી વચ્ચે યોગ્ય અને એકસરખું અંતર રાખેલું હોય.
- અક્ષરો ઘૂંટેલા, જાડાપાતળા ન હોય કે લખાણમાં છેકછાક ન હોય.
- અક્ષરોનો વળાંક એકસરખો જ હોય.
- વિરામચિહ્નોનો યોગ્ય ઉપયોગ થયો હોય.
- લેખનમાં ભાષાકીય ભૂલો ન હોય.
- પત્રમાં પોતાના વિચારોને સ્પષ્ટ અને સરળ રીતે રજૂ કરેલા હોય.

મારો આ પત્ર વાંચીને તમે પણ મને પત્ર લખજો. વેકેશનમાં તમે કઈ કઈ પ્રવૃત્તિઓ કરી તે વિશે તો ખાસ લખજો. જે વિદ્યાર્થીઓના પત્રો મને મળશે, તે બધા જ પત્રો વેકેશન પછી હું નિશાળમાં લઈ આવીશ.

અત્યારે વિજ્ઞાનયુગમાં મોબાઈલ, કમ્પ્યુટર અને ઇ-મેઈલનો વપરાશ ખૂબ વધી ગયો છે. જેથી

પત્રો ખૂબ ઓછા લખાય છે, છતાંય ખુલ્લા મને મોકળાશથી પત્ર લખવાની અને આવા પત્રો વાંચવાની મજા તો કાંઈ ઓર જ હોય છે ! તમારા વડીલોને મારાં વંદન કહેજો. તમે સદાય આનંદમાં રહો તેવી શુભેચ્છા પાઠવું છું.

લિ.

અશોક સોમપુરાના આશિષ

શબ્દસમજૂતી

સંબોધન બોલાવવા વપરાતો શબ્દ-સાદર આદર (માન) સાથે **પિનકોડ** પોસ્ટલ ઈન્ડેક્સ નંબર, જે છ અંકનો હોય છે. **ભાષાકીય ભૂલો** ભાષાને લગતી ભૂલો **મોકળાશથી** ખુલ્લા મનથી, સંકોચ રાખ્યા વિના **લિ.** લિખિતંગ (પત્ર લખનાર)

સ્વાધ્યાય

૧. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં લખો :

- (૧) અશોકભાઈ બાળકોને કેવી રીતે શીખવે છે ?
- (૨) દિવાળીમાં શું ખાઈને મોજ કરવાની છે ?
- (૩) વડીલને કયા શબ્દોથી સંબોધન થાય છે ?
- (૪) પત્રના અંતે શું લખાય છે ?

૨. પત્રલેખનમાં શી શી કાળજી લેવી જોઈએ ?

૩. તમારા ઘરે આવેલ જૂનો પત્ર વર્ગમાં લઈ આવો, પછી નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

- (૧) પત્ર કોણે લખ્યો છે ?
- (૨) પત્ર પર કયું સરનામું છે ?
- (૩) પત્ર પર કઈ તારીખ લખેલી છે ?
- (૪) પત્ર પર પોસ્ટ-ઓફિસનો સિક્કો અને તારીખ વંચાય તો લખો.

૪. નીચેના દરેક શબ્દ વિશે એક-બે વાક્યો લખો :

- (૧) ટપાલી : _____
- (૨) કમ્પ્યુટર : _____
- (૩) મોબાઈલ : _____
- (૪) ટપાલપેટી : _____

(૫) કબૂતર :

૫. નીચેનાં વાક્યો કોણ બોલે છે તે લખો. વાક્યોનું અનુલેખન કરો :

(૧) ‘સાહેબ, પત્ર કેવી રીતે લખાય ?’

(૨) ‘બાલદોસ્તો, વેકેશનમાં શું કરશો ?’

(૩) ‘મને તમારી બહુ યાદ આવે છે.’

૬. પોસ્ટ-ઓફિસની મુલાકાત લો. ત્યાં શું-શું મળે છે ? દરેકની કિંમત કેટલી છે ? નોંધ કરો.

પ્રવૃત્તિ

- જૂના લખાયેલા વિવિધ પ્રકારના શુભેચ્છા પત્રો, કિસમસ કાર્ડ્સ, ઈદ કાર્ડ્સ, કંકોત્રીઓ ભેગાં કરો. મનપસંદ કંકોત્રી, કાર્ડ્સ વર્ગમાં લાવી મિત્રોને બતાવો. શિક્ષક સાથે ચર્ચા કરો. નવું કાર્ડ તૈયાર કરો.

